

Незважаючи на значимість випадкової події для юридичного розуміння алеаторних договорів, побудова теоретичних уявлень їх феномена проводилася за рамками дослідження категорії випадку. В якості ж основоположного критерію алеаторних правовідносин випадок зовсім не розглядався. Разом з тим, ключове значення випадку в алеаторних договорах для нас бачиться очевидним, тому, як саме випадкова подія покликана визначити правові наслідки угоди та її економічний результат. Наявність пороку випадку в алеаторному договорі, наприклад, у вигляді впливу на його результат будь-яких сторонніх свідомих сил, призведе до визнання договору недійсним. Зважаючи на це дослідження алеаторних договорів поза категорією випадку робить неповними теоретичні уявлення про їх юридичну природу.

На наш погляд, алеаторні правовідносини слід розглядати не з точки зору їх ризикового характеру, який бачиться другорядним для їх самобутності, а через призму їх випадкової природи.

Дослідження інституту алеаторних договорів в такому ракурсі вміщує в собі сильний потенціал пізнання їх феномена.

Актуальність такого дослідницького підходу до проблеми алеаторних договорів визначає той факт, що цивільне право, об'єктивно маючи конструкцію випадку в своєму понятійному обігу, досить вузько визначає його юридичне призначення і місце в системі права. Переважно правове розуміння випадку як цивільно-правового явища зводиться до протиставлення його вини і віднесення до однієї з підстав звільнення від відповідальності.

Однак інститут алеаторних договорів є яскравим підтвердженням того, що категорія випадку відображає різні сторони правової дійсності і має куди більше правове значення і застосування, ніж сфера цивільно-правової відповідальності.

Акіменко Юлія Юріївна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри права Європейського Союзу
та порівняльного правознавства
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРИВАТНЕ ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИОКРЕМЛЕННЯ

Багато західних правознавців визначають тенденцію «європеїзації права». Процес європеїзації, ще півтора десятиліття тому часто представлявся надуманим, однак привертає все більше уваги науковців та практиків. Спостерігається посилення впливу права ЄС на національне

приватне право через нормотворчість ЄС у створенні європейського договірнього права.

Необхідно відзначити, що «європеїзація» приватного права в цілому виглядає як досить суперечливий процес; він сприймається дуже неоднозначно як різними органами Союзу, так і представниками громадськості. У політичних і академічних колах йдуть досить гострі дискусії з цього питання. На зміст цього процесу накладають свій відбиток особливості структури і функціонування Європейського союзу, розподіл компетенції між його органами, закріплені міжнародно-правовими актами, прийнятими протягом його піввікового існування.

Більшість держав-членів ЄС визнають як юридично важливий поділ правової системи на дві основні підсистеми: приватне право, яке регулює «горизонтальні відносини» між приватними сторонами (громадяни, компанії) або між державою та громадяни, а також публічне право, яке регулює «вертикальні відносини», в яких держава здійснює свою владу відносно громадян та юридичних осіб.

Такий поділ правової системи має не тільки теоретичне значення, але й практичне, оскільки на цих засадах визначається компетентний суд (правила підсудності) або застосовуються процесуальні норми (наприклад, договірні позови проти держави щодо повернення податків).

Наявність такого поділу на державному рівні має важливе значення в більшості правових систем держав-членів ЄС, однак правова природа такого поділу на приватне та публічне право в ЄС двоїста в цьому відношенні. З одного боку, договори ЄС визнають існування цієї відмінності, посиляючись на «публічне право» і «приватного права» Стаття 4(2) (k) ДФЄС щодо охорони здоров'я (public health), Стаття 36 ДФЄС щодо суспільної моралі, державної політики, національної безпеки (public morality, public policy, public security), Стаття 45 ДФЄС щодо підстав державної політики, національної безпеки, охорони здоров'я (public policy, public security, public health), Стаття 45(4) ДФЄС щодо адміністративних послуг (public service), Стаття 54 ДФЄС щодо публічного та приватного інтересу (public or private law), Стаття 106 ДФЄС щодо публічних підприємств (public undertakings), Стаття 123(1) ДФЄС щодо органів, що підпорядковуються публічному праву (bodies governed by public law), Стаття 179 ДФЄС щодо договорів приєднання (public contracts), Стаття 272 ДФЄС щодо поділу контрактів, що регулюються публічним або приватним правом (contract governed by public or private law). З іншого боку, законодавство ЄС як таке не розподіляється на публічно-правові норми та приватно-правові, а на відміну від цього містить розподіл норм функціонально [1, с. 12].

Проте, поняття «приватного права» використовується як в документах Комісії ЄС, і різними науковими групами, які внесли свій вклад в підготовку, за дорученням Комісії, Проекту загальної схеми рекомендацій (DCFR). Суперечливе сприйняття приватного права ЄС виникає також через визначені у засновницьких документах напрями політики, у рамках яких ЄС разом або спільно з державами здійснює свої повноваження – предметний підхід. Як зазначають вчені, відсутність загального приватного права ЄС можна пояснити тим, що розподіл повноважень було сформовано за іншим принципом напрямки і навіть ті акти, що регулюють приватноправові відносини – права споживачів, охорона праці були прийняті на публічно-правових підставах з метою визначення правових засад Внутрішнього ринку ЄС, що спровокувало плутанину [2, с. 59].

Перш за все законодавча діяльність Європейського Співтовариства була зосереджена на питаннях економічної інтеграції, спрямовані на усунення бар'єрів в торгівлі між державами-членами. Перші приватноправові акти відносяться до кінця 1960-х років і були пов'язані з регулювання компаній. У 1970-х роках Співтовариство прийняло акти вторинного права, що стосуються страхування та банківського права. А з 1980 р., що Співтовариство стало брати участь в основних областях приватного права, наприклад, створення договірного права або відповідальність внаслідок заподіяння шкоди/делікту. Це, в свою чергу, призвело до корінної зміни приватного права в усіх країнах-членах.

Країни Європейської Спільноти стали брати активнішу участь у справах громадянського суспільства, що призвело до формування концепції цивільних і комерційних справ на рівні вищих судових інстанцій. В результаті можна говорити про появу обрисів визначення європейського приватного права. Процес зближення систем права різних держав, в тому числі видання норм приватного права ЄС, стало можливим в результаті інтеграційних процесів, що відбуваються в Європі.

Література:

1. Constanze Semmelmann «The Public-Private Divide in European Union Law or an Overkill of Functionalism», Maastricht Faculty of Law Working Paper. – No. 2012/12. – P. 12.
2. Remien O. European private international law, the European Community and its emerging area of freedom, security and justice / O. Remien // Common market law rev. – 2001. – Vol. 38. – № 1. – P. 53-86.